

*Кульчій Олег Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент
Полтавський університет економіки і торгівлі
Кульчій Інна Олексіївна,
кандидат наук з державного управління, доцент
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ СИТУАЦІЯМИ ТА ЦИВІЛЬНИМ ЗАХИСТОМ НАСЕЛЕННЯ (ПРИКЛАД ДАНІЇ)

Міжнародний досвід останніх років засвідчує, що окремі держави не здатні самотійно протистояти певним великомасштабним надзвичайним ситуаціям техногенного і природного характеру та новим видам загроз.

До причин, які спонукають об'єднувати зусилля різних країн з метою вирішення завдань з управління ризиками, належить [1]: глобальний характер окремих надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру; можливість транскордонного поширення наслідків від певних видів надзвичайних ситуацій; міжнародні зобов'язання України щодо запобігання великим техногенним та природним катастрофам, а також інформування, нейтралізація і надання допомоги у разі їх виникнення; необхідність інтеграції України у європейську мережу моніторингу техногенних і природних ризиків; вигоди від міжнародного співробітництва у сфері управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

Стратегічною метою України є повномасштабна інтеграція у Європейські і Євроатлантичні структури і повноправна участь у системі загальноєвропейської безпеки. Україна спрямовує свою діяльність на розвиток співробітництва з чинними на європейському континенті структурами безпеки - організацією Західно-Атлантичного договору /НАТО/, Європейською Спільнотою /ЄС/, Західноєвропейським союзом /ЗЄС/, Спільнотою Євроатлантичного партнерства /СЄАП/, Організацією по безпеці і співробітництву в Європі /ОБСЄ/ і Спільнотою Європи /СЄ/, на основі яких формується нова архітектура європейської безпеки ХХІ сторіччя. Участь України в діяльності ООН, її самостійна відмова від ядерної зброї, скорочення і перебудова Збройних сил істотно підвищило Міжнародний авторитет України як миролюбної незалежної держави і підсилило її державну і міжнародну безпеку.

Важливим пріоритетом державної політики цивільного захисту України є налагодження міжнародного співробітництва. Серед ключових напрямів співробітництва можна назвати контакти і практичні програми взаємодії зі структурами Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи і Європейської Комісії, Центрально-Європейської Ініціативи, інших урядових і неурядових організацій, а також розвиток міжнародних зв'язків на двосторонній основі.

Особлива увага при цьому відводиться питанням європейської інтеграції України. Державна служба України з надзвичайних ситуацій здійснює

співробітництво з ЄС за наступними напрямками: реалізація положень Адміністративної домовленості між Державною службою України з надзвичайних ситуацій та Генеральним Директоратом «Навколишнє середовище» Європейської Комісії щодо співпраці між Центром моніторингу та інформації Механізму цивільного захисту співтовариства та Оперативно-черговою службою МНС України; у рамках інструменту ЄС «Східне Партнерство»; реалізація міжнародних проектів із створення інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему; реалізація Порядку денного асоціації Україна-ЄС. З огляду на визначений стратегічний загальнонаціональний орієнтир України у проєвропейському напрямі, на нашу думку, досить цікавим буде досвід цивільного захисту саме європейських держав. Підкреслимо, що захист населення і територій від надзвичайних ситуацій (НС) залишається важливим напрямом діяльності будь-якої європейської країни.

Розглянемо досвід Данії з організації державного управління щодо надзвичайних ситуацій. Особливістю цієї країни є максимальна децентралізація функцій виконавчої влади та відсутність у держави виконавчих повноважень і повноважень оперативного управління у різних сферах соціально-економічного розвитку, у т.ч. в частині протидії та реагування на надзвичайні та кризові ситуації.

У цьому контексті в Данії відсутній державний орган, відповідальний за НС та захист населення від можливих наслідків техногенних або природних катастроф. Певна частина цих функцій відноситься до компетенції місцевої поліції, підпорядкованої Національному комісаріату поліції, що, у свою чергу, входить до структури Міністерства юстиції Данії.

Функції пошуково-рятувальної служби покладено, крім поліції, також на підрозділи берегової охорони, що діють, переважно, в районі автономних територій (Гренландія та Фарерські острови) і підпорядковані Міністерству оборони Данії. До складу Міністерства оборони входить також бригада швидкого реагування, яка може бути задіяною до пошуково-рятувальних та інших робіт у разі виникнення НС.

Величезна пожежа датського замка Кристіанборг, що наприкінці ХІХ ст. спостерігав Софус Фальк, привела його думки до необхідності створення спеціальної рятувальної служби. Він заснував її в 1906 р. як приватний рятувальний корпус «Фальк». Сьогодні це найбільша у світі приватна багатofункціональна рятувальна служба, яка заснована на засадах акціонерного товариства та діє в основному в Данії, а також у Швеції та Німеччині (Гамбург), і має не тільки великий парк різноманітних спеціальних автомобілів, але й рятувальні судна, вертольоти та літаки, а також великий досвід діяльності в цій сфері, у т.ч. в інших країнах світу (Швеції, Польщі, Словаччині, Бельгії, Фінляндії, Німеччині, Франції) [2].

Рятувальна служба «Фальк» виконує функції пошуково-рятувальної служби, пожежної охорони, швидкої та невідкладної допомоги, завдання, пов'язані з подоланням наслідків НС; запобігання виникненню НС, у т.ч. нагляд

за охороною навколишнього природного середовища та надає охоронні послуги, у т.ч. державних установ, іноземних посольств, банківських структур тощо. Замовником послуг «Фальк» виступають центральні та місцеві органи влади на підставі контрактів. Сплата послуг здійснюється з державного та місцевих бюджетів. Акціонерами «Фальк» виступають приватні страхові компанії та пенсійні фонди, у т.ч. страхова компанія «Трюг Балтика» (15 %), страхова компанія «Кодан» (5,1 %), страхова компанія «АЛМ Бранд» (5,1 %), пенсійний фонд (84 %), працівники компанії (3 %). Компанія зареєстрована на Копенгагенській біржі, де було реалізовано 5 015 акцій із загальної кількості 10 634 акції [2].

Надання допомоги у випадку пожеж здійснюється компанією «Фальк» як у приватному, так і громадському секторі. Компанія також спеціалізується на наданні допомоги при пожежах промисловим корпораціям та аеропортам у багатьох країнах Європи. Щороку пожежники «Фальк» здійснюють близько 12 000 виїздів на місце подій. Окремий підрозділ компанії також надає послуги з інженерно-технічного захисту об'єктів. Загальним принципом організації діяльності з надання функцій допомоги у НС в Данії є створення диспетчерських центрів по всій території Данії, які отримують інформацію про всі можливі випадки на єдиний телефон «112». З диспетчерського пункту вся інформація такого роду негайно передається до поліції та відповідних підрозділів «Фальк» (служби швидкої допомоги, пожежної охорони тощо). Завдяки широкому використанню найсучасніших технологій і засобів зв'язку, відповідні служби «Фальк» вже нині у великих містах прибувають до місця події за 6-10 хв. після отримання виклику, а в сільській місцевості нині ставиться завдання прибуття на місце події або до хворого не пізніше ніж за 15 хв.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що у проаналізованій країні склалися досить потужні та ефективні системи ЦО (ЦЗ), які спроможні забезпечити захист населення на своїй території від НС різного характеру. Досвід їх функціонування та побудови системи управління може бути корисним для України, яка обрала стратегічний курс на європейську і євроатлантичну інтеграцію.

Література:

1. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник [Електронний ресурс]/ О.І. Запорожець. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/2008021550819/bzhd/prichini_viniknennya

2. Труш О.О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Північної Європи та Норвегії [Електронний ресурс]/О.О. Труш. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/02.pdf>